

ANDRZEJ DEMITRÓW
Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny
<https://orcid.org/0000-0002-2643-7185>

Andrzej S. Jasiński OFM, *Księga Proroka Ezechiela.
Nowy Komentarz I–XII* (Opole 2016–2023)

(Recenzja serii książek)

Ostateczne zwieńczenie wielotomowej publikacji *Nowego komentarza* do Księgi proroka Ezechiela, autorstwa o. prof. dra hab. Andrzeja S. Jasińskiego OFM, należy do ważnych wydarzeń nauk biblijnych w Polsce i na świecie. Wystarczy przytoczyć w tym zakresie opinię ks. prof. Wojciecha Pikora, wybitnego znawcy proroka Ezechiela: „Nie ma w polskiej literaturze biblijnej obszerniejszego komentarza biblijnego niż dwunastotomowy komentarz do Księgi Ezechiela autorstwa o. prof. Andrzeja Sebastiana Jasińskiego. To monumentalne dzieło pozostanie bez wątpienia istotnym głosem w polskich studiach biblijnych nad Księgą Ezechiela”¹. Dla omówienia tego dzieła konieczne jest ukazanie jego genezy, oryginalnej koncepcji i konsekwentnej realizacji.

Badając obszary zainteresowania autora od początku jego aktywności egzegetycznej, należy zauważyć jego szerokość spojrzenia w podejmowanych tematach i analizowanych tekstach. Pierwsze publikacje związane z awansem naukowym dotyczyły zagadnień czasu i wieczności w Biblii, zwłaszcza w Nowym Testamencie, z istotnym uwzględnieniem pism św. Pawła. Jednak z biegiem czasu, zwłaszcza poprzez studia w *Pontificium Biblicum Franciscanum „Flagellatio”* w Jerozolimie i stałe zatrudnienie w opolskim środowisku teologicznym w ramach Katedry Egzegezy Ksiąg Starego Testamentu, *spectrum* zainteresowania skryształizował się na pismach Starego Przymierza, ze szczególnym uwzględnieniem proroka Ezechiela. Owocem pierwszych badań nad tą księgą było wydanie kompletnego, pięciotomowego komentarza do Księgi proroka Ezechiela, wydanego w serii „Opolska Biblioteka Teologiczna” (77/2005; 111/2009; 130/2013; 143/2014; 149/2015). W tym zakresie można mówić o swoistej prehistorii *Nowego Komentarza*, ponieważ dotychczasowe badania otworzyły autorowi nowe horyzonty w uważnej lek-

¹ W. PIKOR, „Jaki komentarz do Księgi Ezechiela? Lektura synchroniczna i diachroniczna Ez 1,1–3”, *„I dam wam serce nowe”. Księga pamiątkowa dla o. prof. dr. hab. Andrzeja S. Jasińskiego OFM z okazji 70. rocznicy urodzin* (red. J. BOSOWSKI – A. DEMITRÓW – Ł. FLORCZYK; Opolska Biblioteka Teologiczna 181; Opole 2023) 103–123, 104.

turze tekstu prorockiego w relacji do ogromnej spuścizny interpretacyjnej minionych wieków i różnorodności tradycji, zarówno judaistycznej, jak i chrześcijańskiej.

Omawiany w tym miejscu komentarz już w pierwotnym zamyśle autora miał obejmować dwanaście tomów. Dwa pierwsze prezentować miały introdukcje. Jednak w ostatecznej postaci tematy wstępne znalazły się ostatecznie w trzech tomach, co podkreśla kreatywność o. Sebastiana i otwartość na pojawiające się impulsy w trakcie rodzącego się dzieła. Warto w tym miejscu poświęcić im nieco więcej uwagi, bo stanowią oryginalną część publikacji. Pierwszy tom zagadnień wstępnych koncentruje się na sylwetce proroka, jego kapłańskiemu pochodzeniu i przemieszczaniu się na tle epoki przełomu, którym niewątpliwie było władanie Nabuchodonozora i jego państwo neobabilońskie. Cennym ubogaceniem tła historyczno-społecznego jest zaprezentowanie toczących się w ówczesnej epoce konfliktów pomiędzy najważniejszymi ludami starożytnego Bliskiego Wschodu oraz syntetyczne ujęcie stanowiska Ezechiela wobec istniejącej sytuacji. Ważnym materiałem pierwszego tomu wstępnego jest także szczegółowe omówienie wkładu polskich biblistów w badaniach nad Księgą Ezechiela, wśród których autor ujął również swoich wypromowanych doktorów, zajmujących się szczegółowymi zagadnieniami tej księgi. Tekst jednego z nich (dr. Sebastiana Malkusza), o początkach apokaliptyki starotestamentalnej, stanowi ważne dopełnienie zagadnień wstępnych. Całość tego tomu wieńczy tematycznie obszerna bibliografia do Księgi Ezechiela.

Drugi tom wstępny jest w całości poświęcony historii interpretacji tej księgi, począwszy od Starego i Nowego Testamentu, poprzez kontekst odkryć w Qumran i literaturę międzytestamentalną (apokryficzną), jak również pisma Józefa Flawiusza i interpretację judaistyczną. Obszernie została uwzględniona interpretacja patrystyczna, zwłaszcza autorstwa św. Grzegorza Wielkiego, którego dzieła poświęcone Ezechielowi są od niedawna dostępne w języku polskim. Podczas prac nad drugim tomem wstępnym okazało się jednak, że objętość zebranego materiału dotyczącego Księgi Ezechiela w interpretacji nowożytnej i w czasach współczesnych wymaga wydania dodatkowego tomu. Stąd rozszerzenie o trzeci tom wstępny, w którym znajdziemy najobszerniejsze opracowanie interpretacji Księgi Ezechiela, obejmujące nowożytność i czasy współczesne. Ten dodatkowy tom zawiera bezcenne analizy dotychczasowych badań nad zagadnieniami szczegółowymi omawianej księgi prorockiej, prezentuje ich autorów i syntetycznie przedstawia ich najważniejsze tezy. Pod tym względem stanowi kopalnię informacji i ważnych wskazówek do dalszych badań w tym obszarze, a zwłaszcza uprzystępnia polskiemu czytelnikowi bogatą literaturę obcojęzyczną dotyczącą proroka Ezechiela. Ten dodatkowy tom jest zwieńczony uzupełnioną bibliografią do Księgi Ezechiela od 2016 do lipca 2023 r.

Następne tomy komentarza zawierają w części zasadniczej omówienie poszczególnych wersatów Księgi Ezechiela znajdujących się w kolejnych rozdziałach. Przykładowo: tom drugi przedstawia początek księgi (1,1–3,15) i pierwociny misji proroka (3,16–5,17). W słowie wstępnym został nakreślony zasadniczy schemat metodologiczny,

który obejmuje wprawdzie komentarz literacko-tematyczny, następnie komentarz egzegezytyczny i wreszcie komentarz teologiczno-pastoralny. Zdaniem autora takie kompleksowe i wielopoziomowe ujęcie pozwala na niemal całościową prezentację tekstu Ezechiela. Jak jednak zauważa ks. prof. Wojciech Pikor: „Komentarz o. Jasińskiego bazuje na ostatecznym kształcie Księgi Ezechiela, ma zatem charakter synchroniczny”². Stąd w wielu kwestiach, zwłaszcza dotyczących krytyki tekstu i pochodzenia poszczególnych fragmentów, o. Jasiński odsyła do wydań krytycznych BHS i do wielu komentarzy podejmujących te zagadnienia (Zimmerli, Allen, Block), kierując się założeniem dotarcia z przesłaniem Księgi Ezechiela do współczesnego czytelnika. W tę stronę wyraźnie autor podąża, ubogacając ten tom i następne syntetyzującymi ekskursami, w których wyodrębnia konkretne zagadnienia z omawianego tekstu i sytuuje je na szerokiej panoramie biblijnej, kulturowej i cywilizacyjnej. System ekskursów jest powszechnie stosowany w komentarzach, ale ich zasięg i uszczegółowienie są w tym przypadku godne podkreślenia. Dobrym przykładem może być ekskurs II w omawianym tomie, w którym autor omawia znaczenie tekstu pierwszej wizji wprowadzającej (Ez 1,1-28) na tle przesłania całej Księgi Ezechiela. Choć poszczególne wersety zostały już wcześniej omówione w komentarzu, to zebranie ich w syntetyczną, tematyczną całość pomaga w uchwyceniu poszczególnych motywów niejako „z lotu ptaka”.

Naszkieowany tu schemat drugiego tomu komentarza jest konsekwentnie i systematycznie realizowany przy kolejnych rozdziałach prorockiej Księgi Ezechiela. Należy jednak zwrócić uwagę na istotną cechę wyróżniającą omawiany komentarz, który stanowi ukoronowanie twórczości dostojnego jubilata nie tylko na płaszczyźnie egzegezytycznej, ale także dydaktycznej. Autor nie tylko poprowadził przewody doktorskie wielu czynnych dziś biblistów, ale tak zainteresował niektórych z nich rozległą tematyką Ezechielową, że udało mu się stworzyć swoiste środowisko badań nad tą niełatwą księgą. Co ważniejsze dla obecnego przedłożenia, znalazło to swój konkretny wyraz w omawianym komentarzu. Już w tomie wstępnym wspomnieliśmy o przyczynku dotyczącym apokaliptyki autorstwa dra Sebastiana Malkusza. Podobnie w tomie czwartym ukazuje się tematyczny ekskurs o snach, widzeniach, objawieniach i wizjach autorstwa dr Blandyny Pieprzycy, jak również tekst dr. Grzegorza Kozubka o filiacjach interliterackich zachodzących pomiędzy Księgą Jeremiasza a Księgą Ezechiela. W tomie siódmym znajdziemy syntetyczny ekskurs dra Mariana Wańkowskiego OFM na temat narodów w Biblii Hebrajskiej. Tom ósmy komentarza zawiera dwa ekskursy: dr. Jerzego Bosowskiego o powołaniu Ezechiela na stróża Izraela (Ez 3,16-21; 33,1-20) w świetle retoryki hebrajskiej oraz szkic archeologiczno-historyczny autorstwa Dawida Szpeka o powiązaniach Ezechiela z Egiptem. W tomie dziewiątym znajdziemy ekskurs autorstwa dr. Michała Klukowskiego na temat wyroczni o Gogu (Ez 38-39) w relacji do całości Księgi Ezechiela. Natomiast w tomie

² W. PIKOR, „Jaki komentarz do Księgi Ezechiela? Lektura synchroniczna i diachroniczna Ez 1,1-3”, 104.

dziesiątym powtórnie pojawia się tekst analizy retorycznej dr. Jerzego Bosowskiego, tym razem w formie porównawczej dwóch wyroczni: sprofanowanej świątyni (Ez 8,1-18) i doliny suchych kości (Ez 37,1-14).

Monumentalność omawianego komentarza do Księgi Ezechiela, jego oryginalność w zakresie obszernej prezentacji dotychczasowych interpretacji księgi aż po współczesność oraz czynny współudział uczniów naszego jubilata w tworzeniu jego *opus vitae* na trwałe wpisują się w trzydziestoletnią historię Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, którego aktywnym współtwórcą jest o. Sebastian Jasiński OFM. Pozostaje wyrazić najgłębsze życzenie, aby nie zabrakło godnych jego naśladowców we wszystkich obszarach podejmowanych inicjatyw.

Ad multos annos!